

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Вх. № 11-039-02-8
гана 18.12.2020 г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ОМБУДСМАНЪТ
04-ЗЛО/18.12.2020

ДО
Г-ЖА АННА АЛЕКСАНДРОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО
ПРАВНИ ВЪПРОСИ
44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Относно: Проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИД на НПК) № 002-01-64 от 10.11.2020 г.

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО АЛЕКСАНДРОВА,

По повод на внесеня от Министерския съвет проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИД на НПК) № 002-01-64 от 10.11.2020 г., бих искала отново да подчертая, че защитата на правата на децата, които влизат в контакт със съдебната система, е устойчива политика в дейността на институцията, като един от акцентите са правата на децата, участващи в различно качество в наказателното производство.

В редица свои становища, както и в Годишните доклади за дейността на институцията, омбудсманът системно е изразявал позицията, че съществува празнота в действащата нормативна уредба по отношение на процесуалните гаранции за защитата на правата на тази уязвима група деца и тя не отговаря на съвременните международни и европейски стандарти за правата, подкрепата и защитата на пострадали от престъпления деца. Подчертах още, че с приетите изменения в НПК (изм. - ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 05.11.2017 г.), макар и заявено, че се въвеждат в пълнота изискванията на Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета („Директива 2012/29/ЕС“) нормативните изменения не бяха в достатъчна степен, за да се гарантира в пълнота защитата на правата на децата, пострадали от престъпление.

По отношение на предложения проект на ЗИД на НПК, бих искала да отбележа, че принципно подкрепям предложенията за изменение и допълнение на НПК, с които се цели да се въведат във вътрешното ни законодателство стандартите, залегнали в Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвинени в рамките

на наказателното производство и пълното транспониране на Директива 2012/29/ЕС. Видими са усилията с така направените предложения по изменение и допълнение на НПК да се въведат допълнителни гаранции за защита правата на децата. Също така се допълват процесуалните права на обвиняемите непълнолетни лица, осигурява се възможност на членовете на пострадалия, претърпели имуществени и неимуществени вреди от престъпления от общ характер, да получат подпомагане и др.

Като положително оценявам отразяването в законопроекта на даденото от мен в рамките на обществените консултации предложение за специална подготовка в сферата на правата на детето на прокурорите, но същевременно смятам, че има необходимост да се прецизират част от предложените в ЗИД на НПК текстове.

Прави впечатление, че отново не се предлага изменение, с което да отпадне възможността да се извършва очна ставка като допустим способ на доказване по отношение на престъпления, в които пострадал или свидетел е дете. Това смятам, че не е в съответствие на изискването да се създадат гаранции, че ще бъде избегнат контакта между детето жертва и свидетел с обвиняемото лице.

По-конкретно бих искала да Ви обърна внимание върху някои моменти от законопроекта, а именно:

1. По §2 от ЗИД на НПК - с тази разпоредба се предлага да се допълнят правата на пострадалите лица и подкрепям предложенията. **Прави впечатление, че в НПК отново не се предлага уредба на правата на пострадалите от престъпление деца и най-вече на правото им на индивидуална оценка.** Важно е да се отбележи, че децата, пострадали от престъпление на основание чл. 22, параграф 2 от Директива 2012/29/ЕС, се приема, че имат специфични нужди от защита, поради уязвимостта им към вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение и трябва да им се осигури правото на индивидуална оценка, която да отрази тяхната готовност за участие в правни процедури, да се определи дали и до каква степен те биха могли да се ползват от специалните мерки. Това право е уредено в допълненията на Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления, но смятам, че е необходимо да намери и нормативна уредба в НПК, тъй като е безспорно, че пострадалите от престъпления деца също имат права в наказателното производство. Така например и в мотивите към законопроекта е посочено, че за целите на осигуряване на максимална защита на пострадалите със специфични нужди от защита по смисъла на §1, ал. 4 от допълнителните разпоредби на НПК, уредбата на разпита на лица с установена специфична нужда от защита се извежда в отделна разпоредба на чл. 139а.
2. По отношение на § 4 от ЗИД на НПК – с новата разпоредба на чл. 139а, ал. 3, с която се урежда разпита на свидетел, който е със специфични нужди от защита и е малолетно или непълнолетно, бих искала да обърна внимание, че същата трябва да бъде съобразена с действащата разпоредба на чл. 140 от НПК. Действащият чл. 140, ал. 1 НПК, който предвижда задължително присъствие на педагог или психолог при разпита на малолетен свидетел, без да са поставени други

условия. Отново бих искала да подчертая, че за детето, жертва или свидетел, се приема, че винаги има специфични нужди от защита. Съгласно установените стандарти на Директива 2012/29/ЕС относно разпита на дете свидетел, което е на възраст между 14 и 18 години, НПК не съответства на минималните стандарти. Изискването разпитът на непълнолетния свидетел да се извършва в присъствието на педагог или психолог отново е оставено на преценката на съответния орган.

3. **§ 10 от ЗИД на НПК** - В настоящето предложение на чл.385г от законопроекта е предвидено медицински преглед да се извърши на непълнолетен обвиняем. В чл. 8 от Директивата 2016/800/ЕС обаче обхватът на медицинският преглед е разширен и е регламентирано правото на медицински преглед от момента на задържането, което по тълкувателен път следва да включва и задържането по реда на Закона за министерство на вътрешните работи.
4. Бих искала да обърна внимание и на разпоредбата на **§ 11 от ЗИД на НПК**, с която се предлага изменение на чл. 386, ал. 2 на същия нормативен акт, са предвидени сроковете при задържане на непълнолетен обвиняем. Съгласно чл. 10, параграф 1 от Директива 2016/800/ЕС държавите членки гарантират, че задържането на дете, на който и да е етап от производството, е ограничено до най-краткия подходящ срок. Смятам, че посочените срокове са прекомерни и не са в съответствие с международните и европейски стандарти, касаещи правосъдието за непълнолетни. Не става ясно защо са приети точно тези срокове, като в мотивите на законопроекта не се съдържат никакви статистически данни или друга подходяща информация, с което да се обосновава приемането на именно тези срокове.
5. Съгласно изискването на Директива 2016/800/ЕС държавите членки гарантират отчитането на специалните потребности на децата от гледна точка на закрила, образование, обучение и социална интеграция. В чл.12 от същата е посочено още, че държавите следва да гарантират правото им на образование и обучение, включително когато децата имат физически и сетивни увреждания или затруднения в ученето; правото им на семеен живот; гарантиране на достъп до програми за насърчаване на развитието им и тяхната реинтеграция в обществото. Предлаганият законопроект не транспонира посочените изисквания на директивата, тъй като в настоящите условия на задържане на непълнолетни в следствените арести, децата на практика нямат достъп до образователната система и това води до нарушаване на тяхното право на образование.

С уважение,

ДОЦ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

